

Γελάτε ἢ θυμώνετε; Ἀδιάφορον. Τὸ γέλοτο σας καὶ ὁ θυμός σας γιὰ μένα, εἶναι ἡ αἰθέρια ἔνωση τοῦ μύρου καὶ τῆς ἀκτίνας. Εἶμ' εὐτυχῆς ὅταν σᾶς κἀνὼ νὰ γελάτε καὶ νὰ θυμώνετε. Νομίζω πὼς μαζεύω μυρολόλουδα καὶ δένοντάς τα μὲ ἀκτίνες τὰ καταθέτω στὰ πόδια τῆς παναγίας τοῦ Καρμήλου πὺν τόσον εὐλαβικά ἀγαπᾶτε.

Προχτὲς ἐλέγατε στὴ Λάουρα πὼς δὲν εἶμαι καλὸς χριστιανός. Μὲ εἶπατε ἀκόμη καὶ ἄθεο. Ἴσως ἤμουν πρὶν σᾶς γνωρίσω. Ὅμως ἀπὸ τὴ στιγμή πὺν εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ σᾶς δῶ πιστεύω ἀδίστακτα στὴ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ.

Σᾶς φιλῶ τὸ χέρι.

NAPOLI - TOLEDO 26-2-26

ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΔΥΟ ΑΛΗΤΩΝ

Ἔνοιώσε πὼς ὁ σύντροφός του κοιμόταν γαλήνια μὰ πάλι δὲν κρατήθηκε. Τὸ κρῦο ὅζω ἦταν τσουχερό καὶ τοῦ περεχοῦσε τὸ κορμὶ μὲ μιὰ ἀνατριχίλα. Τὰ σαγόνια του ἀπ' τὸ τρέμουλο χτυποῦσαν τὸ ἓνα τ' ἄλλο. Δὲ βαστοῦσε πειότερο. Τὸν σκούντηξε ἐλαφρὰ στὴν πλάτη.

— Γιὰ τραθήξου πιὸ πέρα ντέ, μουρμούρισε νυσταγμένα.

Ὁ σύντροφός του οἶτε τάραξε ἀπ' τὸν τόπο του. Ξακολούθησε νὰ κοιμᾶται καὶ τὸ ροχαλητό του δυνάμωνε ὁλοένα. Τὸ στῆθος του ἀνεβοκατέβαινε ἀκανόνιστα. Εἶχε παρακουραστεῖ σήμερο ὁ καϋμένος στὸ μῶλο ξεφορτώνοντας μιὰ ἀράπικη μαθούνα καὶ τοῦ κόπηκε κάθε ὄρεξι. Στὴν ταξέρνα τὸ βράδυ δὲ μπόρεσε οὔτε τὸ λαρύγγι του νὰ ξεπλύνει μὲ λίγη ρετσίνα. Χοντροδουλειὰ ἢ βρώμικη καὶ σὲ τσακίζει.

— Οὐ, παρακουράστηκες σήμερα Γιαννάκη μου, μ' αὔριο θὰ βγάλουμε τὴ χισούρα. Θὰ τοῦ δώσουμε ν' ἀνάψει τὸ βράδυ στοῦ κὺρ Σταύρου... Αἴντε τώρα κοιμήσου καὶ μεγάλο τὸ χατήρι σου...

Ὁ Μιχάλης μὲ τὴν συνηθισμένη του καλωσύνη λυπήθηκε κατάκαρδα τὸν σύντροφό του καὶ δὲν τὸν ξανασκούντησε ἄλλη φορὰ. Καὶ κρύωνε πολὺ ἔτσι γδοιμομένος πού ἦταν. Ὁ Γιάννης χωρὶς νὰ τὸ θέλει στὸν ὕπνο του τράβηξε ἀπάνου του ὅλη τὴ κουβέρτα καὶ τὴν σφιχτοτυλίχτηκε. Ὁ Μιχάλης ἔμεινε ἔτσι ξεσκέπαστος.

Ὁξω ψυχάλιζε.

Ὁ Μιχάλης ἀναηκώθηκε καὶ τέντωσε τὰ χέρια του γιὰ νὰ ξενοστάξει. Κύταξε προσεχτικὰ τὸν σύντροφό του πού κοιμόταν. Ἀλήθεια τί ἄδρά χαρακτηριστικὰ πού εἶχε. Ποτές του ἄλλοτε δὲν τὸν πρόσεξε ἔτσι.

— Τὶ κρίμτ, μουρμούρισε... Ἐνα τόσο ὁμορφο παληκάρι σ' αὐτὴ τὴν κατάντια... μαζύ μας... Ποῖος ξέρει ἀπὸ ποιο καλὸ σπίτι νὰ βγῇκε...

Ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ σπῆλιου πού κάθε χειμῶνα εἶχανε γιὰ σπίτι τους περνοῦσε ἓνα παγωμένο ρέμα ἀέρα. Κάθε τόσο τοῦκαμνε ν' ἀνασηκώνεται τὸ πετσί. Κρύσ... πώ... πώ... Κρύο!... Σηκώθηκε καὶ προσπάθησε νὰ τὴν φράξει μὲ μιὰ χοντρή σανίδα. Ἀ, ναί... θιμήθηκε καὶ κατὶ τώρα. Ἡ σανίδα πού ἔκλεψε κάποτε ὁ Γιάννης ἀπὸ ἓνα ξυλάδικο. Ποῖος ξέρει, θὰ χρειαστεῖ μιὰ μέρα, εἶπε καὶ τὴν κονβάλησε μαζύ του... Καὶ νὰ τώρα πού ἔβρισκε πραγματικὰ τὸν τόπο τῆς.

Ὁξω οἱ ψυχάλες ἔπεφταν σὲ χοντρὲς σταλαγματιὲς ἀπάνου στὸν σκοτεινὸ κάμπο καὶ στὰ ξερὰ κλώνια τῶν δέντρων. Στὴν πρωϊνὴ σιωπὴ ἐρχόντανε στ' αὐτιά του κρότος τροχῶν. Πρόβαλε τὸ κεφάλι του καὶ κύταξε. Ἐνα ἄμαξι μὲ λαχανικά. Ὁ ἄμαξᾶς τυλιγμένος σὲ ριὰ λιγδωμένη καπὸτα τραβοῦσε ἀπ' τὰ λουριὰ τὸ μουνδιασμένο ἄλογο πού μὲ πολὺ κόπο τραβοῦσε τ' ἄμαξι. Οἱ τροχοὶ ἦτανε μισοβουτηγμένοι μέσα στὴν λάσπη καὶ στὶς μπότες τοῦ ἄμαξᾶ κολνούσανε πελώριοι σβῶλοι.

Κύταξε ὕστερα τὸν οὐρανό. Εἶδε βαρειά σύννεφα νὰ πηγαινοέρχονται ἀνάκατα μιὰ ἐδῶ καὶ μιὰ ἑκεῖ καὶ ζάρωσε τὰ μοῦτρα.

— Βροχὲς πάλι, μουρμούρισε μὲ κάκια. Αἴχ στὸ διάολο... Τὶ δαιμονισμένος καιρός... Ὅλο γιὰ τὴν κακία μας μοῦρα...

Κατόπι στράφηκε μέσα καὶ ξάπλωσε πάλι.

‘Ο Μιχάλης κι’ ὁ Γιάννης ἦτανε κι’ οἱ δύο μαγγό-
παιδα μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν ἱστορία. Σπίτι ποτές τοὺς δὲ
γνώρισαν, οὔτε μάνα ἢ ἀδέρφια θυμόνταν. Μιὰ μέρα
βρέθηκαν κι’ αὐτὰ στὴ ζωὴ πεταγμένα κάπου σ’ ἓνα ἀπο-
κεντρο στενοσόκακο, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα. Τίποτα τὸ σπου-
δαῖο!... Ἐπώνυμο δὲν εἶχανε γιατί τίποτα δὲν ξέρανε ἀπ’
τις γενειές τοὺς. Τὶ νὰ βάλουν; Ἀκόμα καὶ πὼς τοὺς κόλ-
λησαν αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα δὲ μπορούσε νὰ τὰ χωρέσει τὸ
μυαλό τοὺς. Τὰ ἄλλα μορτάκια τοὺς ξεχώριζαν μὲ παρα-
τσούκλια πού τοὺς βγάλανε κατόπι. Ἄν δὲν ἔλεγες λόγου
χάρι: «ὁ Μιχάλης ὁ στραβομάσελας» κι’ ὁ «Γιάννης τὸ
μπεχλεβάνι» δὲν τοὺς ἔβρισκες ποιτές σου. Μὰ σάματις πα-
τρίδα ξέρανε; Γύριζαν ἐδῶ κ’ ἐκεῖ σὰν τοὺς γύφτους, πότε
στὸ ἓνα χωργιὸ καὶ πότιες στ’ ἄλλο. Δούλευαν ὅτι τοὺς ἔ-
βαζες κι’ ὅπου τοὺς φώναζες πήγαιναν. Ἄπ’ ὅλα κάτι ξέ-
ρανε. Μόνο πού δὲ μένανε πολὺ καιρὸ σὲ κάθε δουλειά.
Δυὸ βδομάδες, τρεῖς ἢ τὸ πολὺ πολὺ ἓνα μῆνα. Βαργιόν-
τινε ὕστερα καὶ φεύγανε. Κάποτες σ’ ἓνα χωργιὸ ἕνας ἀ-
γύρτης μὲ τὴν βία ζήτησε νὰ τοὺς κρατήσῃ γιὰ πάντα στὸ
τσιρχουλό του, μ’ αὐτοὶ ἔια βράδυ χωρὶς νὰ πάρει μυ-
ρουδιά ὁ γέρος τὰ σήκωσαν ὅσα λεφτὰ κρατοῦσε καὶ
τόκοιψαν λάσπη. Τὸ πρωτὶ πού σηκώθηκε καὶ δὲν τὰ βρῆκε,
τρέχα γύρεβέ τα. Κεῖνα βρισκόντουνα σ’ ἄλλο χωργιό.

λιγάκι τὸ λαρούγγι τους; "Οχι, ποτὲ δὲ θὰ δεχόνταν τέτοια προσβολή... "Ακοῦς ἐκεῖ, κρασοπατέρες!..

"Εἶσαι ποτέ; τούς ἴσαμε τότε δὲ βρεθήκανε ὅλοι σύμφωνοι στὴν ὀνομασία τοῦ κέντρου τους. Κατ' ἀνάγκην ἔξω στὴν ταμπέλα φιγούραρε ἀκόμα ἡ δυσκαλίστικη ἐπιγραφή τοῦ ἰδιοκτήτη: Ταβέρνα ὁ «"Αφθονος Οἶνος» καὶ πλαίι τὸ σύμβολο: Εἷς ὑγείαν τοῦ κουμπάρου.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ καταγώγιο κάθε βράδυ συναζόντανε καμμιὰ εἰκοσαριά τέτοιοι, λιγδωμένοι κι' ἀναμαλλιάριδες, ὁ ἓνας; καλλίτερος ἀπ' τὸν ἄλλο καὶ χαλνούσανε τὸν κόσμο μὲ τὰ τραγούδια καὶ τὰ γλέντιι τους. Ξένοιαστοι κι' ἀδι-ἀφοροι ἀπ' ὅ,τι γενόνταν γύρω τους ἓνα μονάχα σκεφτόνταν. Νὰ σβύσουνε μέσα στὸ κρασί κάθε τους σκέψη. "Αποτύχανε στὴ ζωή!. Καλά. Δὲ θὰ θέλανε ὅμως νὰ τοὺς κατατρέχει ἀκόμη ἀπὸ πίσω τὸ φάσμα της. Τὸ κρασί κεῖ μέσα ἔπερνε κ' ἔδινε, πὺ λέει ἡ κουβέντα κι' ὁ κύρ Σταύρος δὲν πρόφταινε νὰ γεμίζει ποτήρια καὶ νὰ ψήναι μεζέδες. Ξεποδαριαζότουνα ὁ φουκαρᾶς, ἔτσι κοιλαρᾶς μάλιστα πὺ ἦταν, ἀλλὰ δὲν χαλνοῦσε κανενὸς τὸ χατήρι. Καὶ τὸν ἀγαπούσανε ὅλοι τὸν κύρ Σταύρο μὲ τὴν καρδιά τους. "Εἶσαι κ' ἡ ταβέρνα του ἦταν ἐπίσημο κέντρο τους, μόνο πὺ τοῦ ἔλειπε ἀκόμα ἡ ἐπίσημη πιστοποίηση τοῦ κράτους καὶ καμμιὰ φτωχικὴ ἐπιχορήγηση ἀπ' τὴν κυβέρνηση.

Κεῖ μέσα πρωτογνωρίστηκε κι' ὁ Μιχάλης μὲ τὸν Γιάννη, πιτσιρίκοι ἀκόμη. Τότες τὸν ἔφερε ἓνα βράδυ μαζύ του ὁ Μῆτσος ὁ μακαρίτης. "Ηταν ἓνα λιγνὸ παιδί ὡς δέκα χρονῶν, μὰ δὲν εἶχε φάτσα μόρτη. Στὶς ἀοχῆς μάλιστα ἔκλαιε ἅμα τὸν πείραζαν. Μιλοῦσε καὶ λίγο, γιατί ντρέ-πόταν ἀκόμη. Σιγὰ σιγὰ ὅμως τὸν βάλανε στὸν κύκλο τους καὶ τὸν κατατοπίσανε στὰ μυστικά του. "Εἶσαι γύριζε ἀπὸ τότες κι' αὐτὸς μαζύ τους στὶς ὑποπτες γειτονιὲς καὶ στὶς ταβέρνες, ντυμένος σ' ἓνα μισογυρισμένο παντελόνι τρύπιο, μὲ μιὰ ναυτικὴ φανέλλα καὶ μ' ἓνα παχὺ σκοινί ὡς τρεῖς ὀργυιὲς στὴ πλάτη γιὰ νὰ διακρίνεται.

"Ο Μιχάλης τὸν συμπάθησε ἀπ' τὸ πρῶτο βράδυ πὺ τὸν γνώρισε. Τὸν κύταξε καλὰ καὶ ἀναμέτρησε τὸ μπόι του. Τὸν ἔπαιρνε πάντα μαζύ του στὰ χωριά πὺ γύριζαν κ' ἐγεννήθηκε μεταξύ τους μιὰ ἀπεριόριστη ἀγάπη. Τώρα κοιμόνταν μαζύ στὸ ἴδιο σπήλιο. "Ο ἓνας δὲ μπορούσε νὰ κάμει μακρυνὰ ἀπ' τὸν ἄλλο...

Κ' ἔτσι περᾶσανε σχεδὸ ὅλη τὴν παιδική τους ζωὴ κι' ἀκόμα τῶρα πὺν γίνανε κι' οἱ δύο σώστοι ἄντρες κι' ἄρχισαν νὰ φαίνονται οἱ πρώτες τρίχες στὸ πηγούνι τους, πῶι αὐτοὶ ἐξακολουθοῦσαν νᾶναι ἀχόριστοι φίλοι.

Ὁ Γιάννης τὸ πρῶτὶ σηκώθηκε στὴ συνηθισμένη του ὥρα. Τὸ πρόσωπό του φάνηκε κάπως χλωμιασμένο καὶ τὸ κεφάλι του βαρὺ. Κοιτοῦσε κάτου ἀπὸ τὰ φρύδια του.

Ὁξω ἔβρυχε ἀκόμα...

Ἐψάξε στὸ καλάθι πὺν ἦταν κοεμαστὸ στὸν τοῖχο καὶ βρῆκε μέτα λίγα ξερὰ ψωμιά. Τᾶζρεξε μὲ νερὸ κι' ἄρχισε νὰ τὰ μασουλᾷ σὰ κατσίκια. Ὑστερα χωρὶς νὰ βγάλει μιλιὰ πῆρε τὸν κοῦκο του καὶ βγῆκε ἔξω.

Ὁ Μιχάλης δὲν ἔδωσε καὶ καμμιά σημασία σ' αὐτὰ τὰ κακοφεροσίματα τοῦ Γιάννη.

— Αἱ, κακοκεφιές, εἶπε. Πόσες φορές... Περνᾷ εὐκόλα...

Ὑστερα ἔφυγε κι' αὐτός. Σκότωνε τὶς ὥρες του στὸ καφενεῖο μαζὺ μὲ δύο τρεῖς ἄλλους φίλους του.

Τὸ βράδυ συνάχτηκαν ὅλοι ἀπὸ νωρὶς στὴ ταβέρνα. Σήμερα ἦταν γενικὸ κεσάτι. Πῶ! πῶ! ἄσκημος καιρός! Τὶ κύο!.. Πολλοὶ ἄρχισαν νὰ χορεύουν. Εἶχανε ἐξαιρετικὸ κέφι. Οἱ ἄλλοι κουκουλώθηκαν κοντὰ στὸ μαγκάλι καὶ κούτσοπίνοντας τραγουδοῦσαν.

Ἄχ! ἂν ἤξεραν γιὰτὶ πίνω
καὶ τὶ πίνω δῶ μέσα κλείνω...

Ἐτσι περνοῦσε κ' ἡ ὥρα. Φτάσανε δέκα κι' ὁ Γιάννης ἀκόμα δὲν φαινόταν. Ὁ Μιχάλης ἄρχισε ν' ἀνησυχᾷ. Κάθε λίγο ρωτοῦσε τὴν ὥρα.

— Περίεργο! μουρμουροῦσε. Ψὲς δὲν ἔφαγε. Τὸ πρῶτὶ σηκώθηκε χωρὶς νὰ πεῖ λέξη. Ὅλη τὴ μέρα χάθηκε. Ἀπόψε δὲν ἐρχόταν μὲ τὴν ὥρα του στὴν ταβέρνα. Ὅλα αὐτὰ κάτι ἔθελαν νὰ ποῦν. Περίεργο πρᾶγμα, μὰ τὴν ἀλήθεια. Τὶ ἔπαθε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος...

Τὰ μεσάνυχτα πῆραν νὰ γύρουν κι' ἀκόμα δὲν φαινόταν. Ἀδίκι τὸν καρτεροῦσε. Κ' ἔφυγαν σχεδὸν ὅλοι ἀπ' τὴν ταβέρνα. Τὸ μυαλό του ἄρχισε νὰ βάζει κακό. Τὶ νᾶπαθε. Τὶ νᾶπιθε!... Ὅλο αὐτὸ κουπάνιζε.

— Αἰ, χριστιανέ μου, τοῦπε ὁ Ἀντωνάκης ὁ φίλος
του καληνυχτόντας τον, πῶς κάνεις! Παιδὶ εἶναι καὶ χά-
θηκε; Νὰ κάπου θὰ τὸν τραβήξανε φίλοι του γιὰ νὰ σκο-
τώσουν τὴν ὥρα τους. Σπουδαῖο πράγμα!...

Κ' ἔφυγε κι' αὐτός. Ἡ λάμπα τσίριζε τώρα ἔκνευρι-
στικά κ' ἔβγαζε ἓνα πνιχτικὸ καπνὸ. Τὸ γκαρσόνι ὁ Μάρ-
κος σφουγγίζοντας τὰ πιάτα ἀποκοιμήθηκε μπροστὰ στὸ
τραπέζι.

Σηκώθηκε κ' ἔφυγε. Βαρέθηκε νὰ καρτερᾷ. Ἴσως νὰ
τὸν ἔβρισκε σὸ σπῆλιο.

Ὅλο τὸ βράδυ τὸν σκεφτόταν.

Μάταια τὸν περίμενε καὶ τὴν ἄλλη μέρα. Πέρασε
βδομάδα, πέρασε μῆνας κι' ὁ Γιάννης δὲ φαινόταν. Γύρω
ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο πλέχτηκε σχεδὸν ἓνα μυστήριον. Κα-
νένας δὲ ἔμαθε τι γίνιξε· κανένας δὲ μπόρεσε νὰ δώσει μιὰ
ἐξήγησιν. Ἄραγε ὁ Γιάννης νὰ βαρέθηκε πειὰ τὴ ζωὴ
τοῦ ἀλήτη; Τότις γιατί δὲν ἴδε σὲ κανένα, γιατί δὲν ἀ-
ποχαιρέτησε τὸν σύντροφό του;

Ὁ Μιχάλης τὸν γύρειν παντοῦ, μὰ πουθενὰ δὲν τὸν
βρῆκε. Τώρα ἔνοιωθε πόσο ἀληθινὰ τὸν ἀγαποῦσε. Κα-
θισμένος μόνος τώρα στὴν ἴδια ταβέρνα μπροστὰ στὰ
παλιά του τραπέζια σκέφτεται πολλὰς φορὰς τὸν καλὸ του
σύντροφο. Καὶ πάντα μιὰ ἀκατάσχετη μελαγχολία τὸν
πνίγει...

ΑΘΗΝΑ, 1927

ΔΗΜΗΤΡ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ